

Újhartyán Község Önkormányzat

KÖZMŰVELŐDÉSI POLITIKÁJA

1. Településfejlesztési koncepció:

Újhartyán Község Önkormányzata 2007. évben településfejlesztési koncepciót készített a Városfejlesztési Zrt-vel. A koncepcióban meghatározásra került Újhartyánban:

- új lakóterületi fejlesztése,
- községközpont fejlesztése,
- ipari parkbővítése,
- a település kistérségi kisközpont szerepének erősítése,
- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia – Felső-Homokhátság HK

Felső-Homokhátság HK – Összefoglaló a térségről

- A(z) Felső-Homokhátság HK területe 13 települést foglal magába, melyek közül 2 város. A térség lakossága 52,496 fő, a városokban élő lakosok száma 21,109 fő
- A térségen belül a legtöbb vállalkozás a(z) Kereskedelem, javítás szektorban tevékenykedik. A legnagyobb foglalkoztató a(z) Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás szektor, az 500 főnél többet foglalkoztató vállalkozások száma 0
- A térségben összesen 7 db fő fejlesztési prioritás és 23 db fejlesztési intézkedés fogalmazódott meg
- A térségben összesen 27 db gazdaságfejlesztési javaslat fogalmazódott meg, melyek közül a legtöbb – az összes javaslat 41%-a, 11 db – a(z) Egyéb tevékenység szektorhoz kapcsolódik
- A térségben összesen 35 db szolgáltatás-, valamint falu- és településfejlesztési javaslat fogalmazódott meg, melyek közül a legtöbb – 10 db – a(z) Kultúra mozgatórugó-csoporthoz kapcsolódik

Legfontosabb probléma

- A haránt irányú utak hiánya lassítja a települések közötti közlekedést, amely a vállalkozások fejlődése, a munkavállalók mobilitása, az alapvető intézmények megközelítése szempontjából hátrányos. A térségben a vonat- és az autóbusszközlekedés hiányos. A szenvedélybetegség és a mentális problémákkal küzdő lakosok nagy száma számos problémát vet fel. A Homokhátságon nagyok a vízvisszatartási problémák, a szelektív hulladékgyűjtés nem megoldott, nagyon sok az illegális szemétkerítés. A munkaerő nagy része képzetlen vagy munkavállalás szempontjából nem a megfelelő képzettséggel rendelkezik. A közbiztonság nem megfelelő.

Legfontosabb lehetőség

- A központi elhelyezkedés előnyös a térség szempontjából. Az M5-ös autópálya, az 5-ös, a 4-es és a 405-ös főútvonalak kívülről jól megközelíthetővé teszik a településeket. Változatos és szép a természeti környezet, sok természetvédelmi terület és természeti ritkaság található itt. Történelmi múltjából fakadó épített kulturális öröksége vonzóvá teszi a turisták számára. Számos lehetőség mutatkozik a megújuló energiák hasznosítására (pl. geotermikus energia). Jó színvonalú oktatási-nevelési intézmények vannak a településeken. Az etnikai sokszínűséget a turizmus fejlesztésével ki lehet aknázni.

Felső-Homokhátság HK – A stratégia alapvető célja

Térségünk az ország közepén, a budapesti agglomerációval határos Felső-Homokhátságon fekszik Pest megye déli részén. A főváros közelsége, a sík, homokos talaj alapvetően meghatározzák mindennapjainkat, gazdasági, kulturális életünket, hagyományainkat, és kijelölik fejlesztési irányainkat. A "homok" hátán élünk; élvezzük előnyeit, de hátrányait, kihívásait is. Stratégiánk célja egy önálló, markáns arculattal, identitástudattal rendelkező térség létrehozása, ahol az emberek jól élnek, vállalkozásaik fejlődnek, közben megóvják a környezetüket. Célunk a gazdaság és a civil társadalom erősítése, a helyi társadalom megújulásának elősegítése. Gazdasági, környezeti és társadalmi fenntarthatóságot kívánunk biztosítani. Életünket egy jól működő, egészséges, mindenki számára egyenlő esélyeket kínáló közösségben képzeljük el. A vegyes összetételű lakosság kultúráját egésszé kovácsolva térségi identitásunkat erősítjük, ami hozzájárul a környezeti és történelmi értékek megőrzéséhez, a turizmus, a gazdaság, a kulturális hagyományörzés, a civil társadalom fejlődéséhez, az itt élő és dolgozó emberek, az önkormányzatok és az itt működő vállalkozások boldogulásához, a térség hazai és nemzetközi megismertetéséhez.

A térség környezeti állapota

A térség a dél-pesti agglomerációval határos, gazdaságát, közlekedését és így környezetét is nagyban meghatározzák az átmenő É-D irányú főútvonalak (M5, 5-ös, 405-ös, 4-es főút). A térség száraz, erősen vízhiányos, félsivatagi jellegű homokpuszták és -dűnék váltakozása, amelyeket kisebb-nagyobb kiterjedésű erdők és a lefolyástalan mélyedésekben turjánosok egyedülálló lápi növény- és állatvilága tesz változatosabbá (védett területek: Ócsai TK, Dabasi Turjános TT fokozottan védett részekkel, Pusztavacs TT, Csévharaszi Ősborókás TT és Tatárszentgyörgyi Ősborókás, valamint a Kiskunsági NP áthúzódó részei). Ritka állatfajok, (tűzok, rákosi vipera) növényfajok (tartós szegfű, törpe nőszirm, orchideák), és növénytársulások (homoki tölgyesek, pusztai borókások, láprétek, láperdők) találhatóak, melyek területe sajnos egyre csökken. Az éves napfénytartam 2050-2100 óra, középhőmérséklet 10,2-10,5°C, mely kiválóan alkalmas a napenergia hasznosításra, de hőszivattyús rendszerek (magas geotermikus gradiens) és biomassa, mint megújuló energiaforrás felhasználására is jók az adottságaink. A csapadék évi mennyisége 530-570 mm, az uralkodó szélirány észak-nyugati, átlagsebessége 2,5-3 m/s. A talaj jobbára homokos, a 17 aranykorona alatti területek aránya kb. 85 %, ez a térség rendelkezik a legsoványabb földdel Pest megyében. A jobb vízellátású homoki termőhelyek erdősültek, a kevésbé vízellátott, de még jobb termőképességű humuszos vagy löszös talajokon kiterjedt a kertészet, gyümölcs- és zöldségtermesztés, a külterjes állattartás (szarvasmarha, juh, kecske), valamint a gabona-túlsúlyos szántóföldi termelés. A területhasználat változásának alapfolyamata, a lakó- és gazdasági funkciók térhódításával párhuzamosan, a belterület és a művelés alól kivont

területek növekedése. Ez a biológiailag aktív felületek csökkenését eredményezi. Környeztkárosító ipari tevékenység nem jellemző, az ipari tevékenység általában a települések közelében koncentrálódik. A főútvonalak közvetlen környezetét kivéve egészséges, ipari ártalmaktól, lég- és zajszennyezéstől mentes lakó- és rekreációs környezetet találunk. A térség környezeti állapota jó, de a települések külterületein megtalálható szilárdhulladék-lerakók, illetve ÉNY-on a bányatavak okozta tájsebek rekultiválása még nem történt meg, és a településeken gond az illegális szemétkerakás.

Dabason megépült egy korszerű regionális hulladéklerakó, több településen beindult a konténeres szelektív hulladékgyűjtés és -komposztálás is. Valamennyi település összközműves, így ivóvíz- és csatornahálózattal is rendelkezik. A térséget fokozottan érinti a klímaváltozás, az éghajlat szárazabbá válása miatt meglehetősen magas a környezetileg érzékeny terület, a térség összterületének közel fele. A lesüllyedt talajvízszint megemelése szintén hathatós víztakarékossági, vízvisszatartási és vízutánpótlási intézkedéseket, összehangolt programot igényel. A mesterségesen kialakított csatornák a kevés csapadékból származó vizet is elszállítják a Dunába.

A térség foglalkoztatottsági helyzete

Az akcióterületen a legnagyobb foglalkoztató a „Bányászat, feldolgozóipar, villamosenergia, gáz-, gőz-, vízellátás szektor”, de jelentős számú munkavállalót alkalmaz a „Kereskedelem, javítás szektor” is. A legtöbb vállalkozást viszont az utóbbi szektor adja. Ezek között jellemzően kis- és mikrovállalkozások vannak, amelyek jelentős része kényszervállalkozásból alakult át többé vagy kevésbé sikeres vállalkozássá. Jelzi ezt az is, hogy bár a legtöbb vállalkozás ebből a szektorból származik, a foglalkoztatottak száma szerint csak harmadik a sorban. A térségben a harmadik legnagyobb foglalkoztató a „Közigazgatás, védelem, társadalom-biztosítás, oktatás, egészségügy” szektor. Ez egyrészt azt jelenti, hogy az állami szektor sok embernek ad munkát, másrészt fokmérője a térség fejlettségének, hiszen jelzi, hogy nagyon sok közhivatal, közszolgálatot ellátó dolgozó van a térségben. Az akcióterületen élő aktív korú, álláskereső száma 2003-2006 között 3%-on stagnált, a tavalyi évben azonban 1%-kal emelkedett. 500 főnél többet foglalkoztató vállalat jelenleg nincs, a 10 legnagyobb vállalkozás az összes munkavállaló 11%-át foglalkoztatja. A legnagyobb vállalatok jelentős hányada az ipari parkokban található. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak két különböző formában jelennek meg: a mezőgazdasági vállalkozás alkalmazottaiként (amely a 4. legnagyobb foglalkoztató szektor), illetve nagy számban östermelőként. A térség munkaerőpiacán egyszerre többféle feszültség is fennáll. Kedvezőtlen szerkezet, a munkalehetőségek zöme betanított munka, így jelentős középfokú végzettséggel rendelkező kör ingázásra, vagy alacsonyabb képzettséget igénylő munkára kényszerül. Több hagyományos szakmában munkaerőhiány észlelhető, az aktív korú népesség egy része munkaerő-piaci reintegrációra szorul. A következő években a mezőgazdaságból várhatóan kiszoruló aktív korú népesség foglalkoztatása is problémát okoz majd (átképzési programokra is szükség lehet). Jelenleg nem jelentős a felnőttképzés a térségben. A munkaerőpiaci egyensúly megteremtése érdekében átképzésekre, tanfolyamokra lesz szükség. A

munkavállalást nehezíti a haránt irányú utak kis száma, illetve a közösségi közlekedés hiányosságai. A roma népességben belül kiemelkedően magas a munkanélküliek aránya, munkaerőpiaci hátrányukat részben alacsony iskolázottságuk, részben az előítéletek és sztereotípiák okozzák.

A nők gyermekvállalás utáni visszatérését a munka világába nehezíti a bölcsődék és a részfoglalkoztatás hiánya. A fogyatékkal élők nehezen találnak munkát, egyrészt a munkába járás fokozottan nehezített a számukra, másrészt még azok a munkahelyek sem akadálymentesítettek, ahol ők is kaphatnának munkát, illetve szinte teljesen hiányzik a távmunka lehetősége.

A térség jelentősebb non-profit szervezeteinek jellemzése

A térségben 167 non-profit szerveződés (többségükben egyesületek és alapítványok) tevékenykedik. 70 szervezet kínál rendszeres sport és szabadidős elfoglaltságot. Közel 40 civil szervezet foglalkozik kulturális és oktatási témákkal, több tucat a településfejlesztésben és közbiztonság megteremtésében működik közre. A szerveződések éves költségvetési nagyságrendje lényeges eltéréseket mutat. A saját bevételek megszerzésének módja és eredményessége fejlesztésre szorul. A szervezetek aktivitása kiváló lehetőségeket biztosít arra, hogy a tervezésre kerülő vidékfejlesztési stratégia legtöbb eleme erőteljes civil támogatással valósuljon meg. A polgárőr, vagyonőr egyesületek, a közbiztonsági alapítványok (pl.: Örkényi Polgárőr Egyesület) és az érdekvédelmi szervezetek meghatározó tényezői a helyi mikro- és kisvállalkozások fejlesztésének. Az agrárgazdálkodás civil vonulatát képezik a különféle állatbarát körök és galambász csoportok, köztük a kakucsi V-282 Galambász és Kisállattenyésztő Egyesület. A helyi turizmusfejlesztésben már most is aktív szerepet vállal több civil szervezet. Az Újlengyeli Diáksport Egyesület jelentősége a nemzetközi tapasztalataiban rejlik. A népi hagyományok megőrzésében és átadásában élen jár a hernádi Örökség Egyesület és a dabasi Áldos Egyesület, akik turistákat vonzó produkciókat képesek színpadra állítani. A turisztikai marketing minősége attrakciókkal javítható, ehhez a népzenei területen évtizedes tapasztalattal rendelkező Táborfalvai Közművelődési és Népzenei Egyesület járul hozzá. A környezet megóvása a térségben is elsődlegesen a civilek szívügye. A Homokhátságon széles körű összefogásra van szükség a vízgazdálkodási feladatok komplex megoldása érdekében. Segítséget nyújtanak e feladatban a helyi horgászegyesületek, amelyek szervezettségük és stabil anyagi forrásaik miatt kiemelkednek az átlagból. A környezeti és természeti értékek megőrzéséhez járul hozzá a Tatárszentgyörgyi Gazdakör. Az egészségmegőrzés térségi elősegítése terén már körvonalazódik a civil együttműködés (a Vidék Fejlődéséért Egyesület). A mentálhigiénés zavarok megelőzését az általános iskolában el kell kezdeni, ezért fontos szerep hárul az iskolai alapítványokra (pl.: „Pusztavacs az iskolás gyermekekért” Közalapítvány). A preventív szűrőakciók és felvilágosító kampányok elképzelhetetlenek aktív non-profit résztvevők nélkül (Bugyi, Lakható Környezetért Egyesület).

Számos sportegyesület, több nyugdíjasklub, alapítványok és a fogyatékkal élők szervezetei is e területen a legaktívabbak. A jobb közösségi közlekedést civil elvárások mentén kell

megeremteni. A Bugyi Nagyközségért Közalapítvány egyedi tapasztalatokat szerzett az infrastrukturális beruházások terén, melyeket a helyi közösségi közlekedés fejlesztése terén lehet hasznosítani. A nemzeti identitás megerősítése a roma szervezetek mellett az idegen ajkú kisebbségek civiljeire, köztük a Hercel Sváb Hagyományőrző Egyesületre hárul. Megérett a helyzet az esélyegyenlőség érdekében folytatott szórványos civil tevékenységek egységes kistérségi programba integrálására.

A térség demográfiai helyzete

A térségi települések többsége azzal az évek óta tartó tendenciával küzd, hogy az alapfokú intézményekbe egyre kevesebb gyermeket íratnak be és a fiatalok elvándorlása, valamint a városiak kiköltözése miatt egyre nő az idősek aránya. Az elmúlt öt évben az elvándorlás közel 6000 fővel csökkentette a lélekszámot. A bevándorlások száma viszont közel 7400 fő volt, de ez a korösszetétel miatt mégsem hozott kedvező változást, mert 103 elvándorolt gyermekre csak 100 bevándorló jutott. A helyi közösségben a csecsemőkorúak aránya 2,96%, a kisgyermekesek részaránya is alig haladja meg a 3%-ot. Idősödő térségi társadalmat jelez, hogy a 15-59 év közötti lakosság részaránya 64,95%, és minden ötödik lakos elmúlt már 60 éves. A születéskor várható élettartam a nők esetében jobb, mint a férfiaké, az összlakosságot tekintve átlagosan alig haladja meg a 64 életévet. A közösség két vidéki kisvárosában, Dabason és Örkényben él a térségi lakosok 40%-a. A térségben jelentős számban élnek tanyákon és hiányos infrastruktúrájú lakóhelyeken többszörösen hátrányos helyzetű családok. Ezek a családok legtöbbször a térségben élő romák közül kerülnek ki (A térségben kb. 5000 cigány származású ember él.) Helyzetük javítása a helyi közösség olyan feszítő kérdése, amely hatással lesz a térség demográfiai adatainak jövőbeni alakulására. A gyermekvállalás idejének kitolódása, az egzisztenciális bizonytalanság, valamint a negatív példák (szingli-modell) miatt egyre kevesebb gyermek születik. A természetes szaporodás jelenleg negatív egyenleget mutat, a pozitív vándorlási egyenleg ellensúlyozza a népesség fogyását. A térségi demográfiai irányait minden bizonnyal kedvezően befolyásolja, ha az alábbi kihívásokra megfelelő válasz születik: A helyi lakosság elöregedése a térség egyik nagy kérdése, az egészségügyi ellátást igénybe vevők legnagyobb részét az idős emberek teszik ki, ők szenvednek a leginkább betegségekben vagy élnek fogyatékosként. A fogyatékosok a lakosság 15%-át teszik ki (kb. 8.000 fő). A fogyatékkal élők életvezetésükben nem teljesen szabadok, fokozott figyelmet igényelnek. Még nem tudatosult eléggé, hogy a rendszeres sport mennyire fontos az egészség megőrzése, a betegségek megelőzése terén. A vízben, a levegőben vagy a táplálékban található szennyező anyagok is visszafordíthatatlanul megromíthatják az itt élők egészségét.

A szív- és érrendszeri megbetegedések vannak leginkább hatással a közösség demográfiai folyamataira, a betegségcsoport rendkívüli egészségügyi problémát és halálozási okot jelent. A vidékfejlesztési közösség egyik stratégiai elképzelése, hogy kiemelt hangsúlyt fektet a mentálhigiénés primer prevencióra. A jó mentális egészségnek örvendő lakosság fontos társadalmi, emberi és gazdasági erőforrás. A népesség mentálhigiénés állapotának javítása tehát túlmutat a demográfia és az egészségügy szempontrendszerén.

A térség infrastrukturális adottságai

Az akcióterületen a közműhálózati ellátottság meglehetősen gyér volt a kilencvenes években, mára azonban a térségi együttműködés és a települési erőfeszítések együttesen látványos fejlődést eredményeztek. Valamennyi településen megtalálható, de nem mindenhol kielégítő: a villany, vezetékes ivóvíz, szennyvízhálózat, gáz, vezetékes telefon és kábel TV. Tanyás területeken sok helyen még az alapvető elektromos hálózat is hiányzik. Az életkörülményeket jelentősen rontják a belső közlekedési feltételek, ez gazdaságfejlesztési szempontból is hátrányos. Az M5-ös autópálya az 5-ös és 4-es számú főútvonal külső kapcsolatok terén kiváló közlekedésföldrajzi-potenciált biztosít, de hiányosak a haránt irányú utak. Sok szomszédos település csak jelentős kerülővel, hosszú menetidővel érhető el. A térségi kerékpárút hálózat gerincelemei kezdenek ugyan kiépülni (Dabas), engedélyes tervek sok helyen rendelkezésre állnak, de elérhető forrás hiánya miatt még településközi kapcsolati elemek nincsenek. Ezekre turisztikai, szabadidős és hivatásforgalmi (pl. munkába járás, oktatási, egészségügyi stb. intézmények megközelítése) használat szempontjából is jelentős igény lenne rá. A csapadékvíz-elvezetés számos településen komoly probléma. Bár az akcióterület homokhátságon fekszik, a települések mélyebb területein a nagy intenzitású csapadék elvezetése nem megoldott, s jelentős veszélyt jelent. A csapadékvíz-elvezetést célszerűen össze kell kapcsolni víztározókkal, melyek létesítése (régii tavak revitalizációja) az akcióterület nagy részén vízgazdálkodási, öntözési és turisztikai szempontból is indokolt. A legnagyobb beruházást az állattartóknak kell megvalósítania, hogy megfeleljenek az állategészségügyi és környezetvédelmi előírásoknak, mely feltétele a piaci értékesítésnek. A növénytermesztés legnagyobb gondja az öntözés lehetőségének hiánya, alacsony az öntözhető területek aránya. Az intenzív gazdálkodást folytató kertészeti ágazatokban általában saját fúrt kúttal rendelkeznek. Öntözésfejlesztés, szárazgazdálkodás bevezetése, erdősítés, magas értékű speciális kultúrák (bio, gyógynövény, köles stb.) jelenthetnek alternatívát. A külterületi úthálózat tekintetében egyöntetűen megállapíthatjuk, hogy termékminőséget, gazdálkodást fenyegető mértékben rossz az utak. Az akcióterület valamennyi településén találhatóak művelődési házak, kulturális létesítmények, ám azok állapota változatos, és ugyanez mondható el az oktatási intézményekről.

A térség valamennyi településén megtalálható háziorvosi rendelő, de a helyi alapfokú egészségügyi szolgáltatási infrastruktúra állapota általában nem kielégítő. A lakosság egészségi állapotának fejlesztéséhez szükséges olyan koncentrált, funkcionális (pl. egészségügyi kommunikációs pont,életház)centrumok kialakítása, melyre olyan alapvető szakrendelések is kihelyezhetők, ahol helyben végezhetőek szűrővizsgálatok. A gyermekjóléti, a családsegítő és házi gondozói feladat-ellátásra a társulási forma jellemző. Egy erős vállalkozásfejlesztési intézmény hiánya meglátszik a mikro- és kisvállalkozások jelenlegi helyzetén.

Legfontosabb lehetőség a településen

- „Újhartyán község legnagyobb lehetősége az Ipari Park megléte, amely a kissé előregedő faluba vonzza a letelepülni vágyókat, illetve fontos még a sváb

hagyományok megőrzése, hiszen döntő többségében svábok lakják a települést.”

Legfontosabb szolgáltatás, ill. falu- és településfejlesztési megoldási javaslat:

Megoldási javaslat:

- „Ország közepe identitástudat kialakítása. A már meglévő programok feltérképezése, összehangolása, hagyományteremtő térségi nagyrendezvények létrehozása önkormányzati, civil és vállalkozói együttműködéssel. A nagyrendezvények révén megismertethető a térség kultúrája az országosan és nemzetközi szinten egyaránt. Az ország közepén helyezkedünk el, minden irányból jól megközelíthetően, de szükséges a rendezvényhelyszínek és megközelítésük infrastruktúrájának fejlesztése és akadálymentesítése. A megoldási javaslat alapjocíme: LEADER-rendezvény és az 1258.(6), 1260.; 1261.(6); 1262.(6); 1416.(6); 1418.; K4 (6481); K5 (6482) megoldási javaslatok szülőprojektje. Egyéb kapcsolat: 1266.”

Megoldási javaslat várható eredménye:

- „Térségi identitástudat erősödik. Legalább 6-8 olyan program jön létre, amely országos és/vagy nemzetközi érdeklődésre is számot tarthat. Az önkormányzatok, vállalkozók és civil szervezetek bemutatkozhatnak, lehetőségeik jelentősen bővülnek. Színvonalasabb, kulturáltabb körülmények között megrendezett programok jönnek létre, amelyek több látogatót vonzanak, s amelyek települési rendezvények sokaságát generálják és pozitív hatással lesznek a helyi vállalkozások fejlődésére és a turizmusra.”

Fejlesztési téma:

- „Kultúra”

Újhartyán fejlesztése

Újhartyán rendelkezik a fejlesztések alapjául használhatójövahagyott településrendezési tervvel, amelynek módosítása jelenleg folyamatban van. Módosításra kerül a településszerkezeti terv és a szabályozási terv, ami közvetlenül érinti a településfejlesztési célterületeket a 127/2006.(XII.14.) sz. Képviselő-testületi határozat alapján az alábbiak szerint.

Lakóterületi fejlesztés

A 038/2-038/48, valamint a 048/61 hrsz. jelenlegi mezőgazdasági területek tervezett kertvárosias lakóterületbe sorolása: kedvező a lakóterületi fejlesztés megvalósíthatósága szempontjából

Községeközpont

A szabályozási tervi javaslatban a településszerkezeti tervben foglaltakkal ellentmondásban a településközpontban a „Béla gödör” fejlesztési területen található 415/2-6 hrsz. telkek közparkként szerepelnek: kedvezőtlenül korlátozza a településközpont fejlesztésének megvalósíthatóságát.

Ipari területi fejlesztés

Az ipari park környezetében a 067/46, 067/60 hrsz. jelenlegi mezőgazdasági területek ipari gazdasági területbe sorolása: kedvező az ipari park fejlesztése szempontjából.

Észrevételek:

A központi belterület meglévő lakóterületein a rendezési tervben tervezett tömbfeltárásokkal történő lakóterület-kialakítás megvalósíthatósága (hosszabb távú tervszerű és szervezett, együttműködés szervezési és finanszírozási szempontból az ingatlantulajdonosok között a szükséges infrastruktúra-építési engedélyezési és kiviteli tervek elkészíttetésében, majd a tervezett infrastruktúra-építési és településrendezési feladatok végrehajtásában) és várható eredménye (kedvezőtlen alakú, illetve méretű építési telkek kialakítása eredményeként túl intenzív és előnytelen beépítés) erősen kétséges. Ha az elképzelés az operatív településfejlesztés első időszakában megvalósulna, eredménye nem növelné, hanem csökkentené annak esélyét, hogy a község jelentős nagyságrendű új lakónépességet tud betelepíteni a biztos egzisztenciával rendelkező középosztálybeli családok köréből.

A 4606-os út déli oldalán kialakítható lakóterület települési szövetének a meglévő központi belterülethez való integrálása szempontjából előnytelen megoldás, hogy a két településrészt egy külterületi sáv választja el egymástól, és az új lakóterület közpark helyett véderdővel kapcsolódik a meglévő központi belterülethez. Nevének megfelelően a véderdő nem összeköt, hanem szétválaszt településszerkezeti szempontból. Ez annál komolyabb probléma, mivel a betelepülők társadalmi integrációja Újhartyán fenntartható fejlődésének egyik alapkérdése. Márpedig ez nagyon nehezen értelmezhető, ha az érintett új településrész fizikai integrációjának még az elemi előfeltételei is hiányoznak. A probléma a beépített településrészeket elválasztó külterületi sáv megszüntetésével és a zöldfelület véderdő helyett közparkként való kialakításával orvosolható.

TERVEZETT FEJLESZTÉSEK

Lakóterületi fejlesztés

Az Újhartyán népességszámának várható alakulására 2020-ig és főbb társadalmi-gazdasági hatásaira vonatkozóan az MTA RKK tudományos munkatársa és a Városfejlesztés ZRt. által megfogalmazott jövőképet megalapozó tanulmány következtetései alapján az egyeztetések eredményeként megállapítás nyert, hogy a település fenntartható fejlődésének biztosítása érdekében a népesség mintegy 1300 fős növelése szükséges 2020-ig. Annak érdekében, hogy ez a folyamat az önkormányzat és a helyi közösség szempontjából a lehető legkedvezőbb eredménnyel menjen végbe a fejlesztést az önkormányzatnak kell kézben tartania és tervszerűen megvalósítania a közsféra és a magánsféra strukturált együttműködésén alapuló európai településfejlesztési modell alkalmazásával. A nemzetközi tapasztalat és az adottságok tükrében a betelepülők kb. 20 %-a, mintegy 260-300 főnyi népesség letelepülése képzelhető el a meglévő központi belterület beépített területén lévő ingatlanok megvásárlása, a lakóépületek felújítása, illetve teljes átépítése, vagy új lakóépületek építése révén. A fennmaradó kb. 1000 főnyi betelepülő lakónépesség elhelyezését kell a kialakításra kerülő új lakóterületen biztosítani. Ennek helyét a településszerkezeti terv egyértelműen kijelöli az M5-től Dabasra vezető 4606 sz. országos összekötő mellékút Erdősor utca és Malom utca vonala közé eső szakaszának dél-keleti oldalán a település meglévő központi belterületével szemben. Az említett területen a szükséges 250-280 lakóépületnél jóval több, kb. 440 családi ház elhelyezhető 1000 m² körüli telkeken, tehát a szükséges 250-280 lakótelek összefüggő kertvárosias települési területen való kialakítására teljesen alkalmas. Az egyeztetések folyamán felmerült az igény, hogy vizsgáljuk meg alternatívaként, nem lenne-e célszerű a lakóterület fejlesztést a Malom utcától dél-nyugatra, vele párhuzamosan a beépített terület szélén húzódó úthoz dél-nyugatról csatlakozó területsávban, valamint a Thököly utcáról és a Zrínyi utcáról, a beépített központi belterület észak-nyugati részén feltárható új lakóterületen kialakítani. A Malom utcától dél-nyugatra eső sávban mintegy 117 db 1000 m²-es lakótelek alakítható ki a Thököly utca – Zrínyi utca térségében kb. 35 db, ez összesen 152 db új lakótelket jelentene. Településfejlesztési szempontból az egyeztetések során megállapítást nyert, hogy a szétaprózott lakóterületi fejlesztés összességében jóval kedvezőtlenebb eredményre vezetne, mintha az új lakóterületet egy összefüggő területen egységes minőségben lehetne kialakítani. Az alternatíva megvalósítását tovább nehezítené, hogy a Malom utcától dél-nyugatra levő területet a rendezési terv mezőgazdasági művelés céljára jelöli ki, tehát lakóterületként történő fejlesztése az ehhez szükséges rendezési terv módosítás többlet-időigénye miatt hátrányosan befolyásolná a fejlesztés megvalósíthatóságát. A fentieknek megfelelően az operatív településfejlesztési koncepcióban a lakóterület fejlesztés operatív településfejlesztési koncepcióját arra a fejlesztési célterületre kell kidolgozni, amit a hatályos rendezési terv településszerkezeti terve a fent említettek szerint kertvárosias beépítésű lakóterületként határoz meg a 4606 sz. mellékút dél-keleti oldalán.

Az említett egyeztetéseken megfogalmazódott az a szakmai álláspont, hogy bár az új lakóterület kialakítását fizikailag nem érintik közvetlenül azok a rendezési tervben a meglévő központi belterület telektömbjeire vonatkozóan megfogalmazott elképzelések, amelyek 5

kialakult és beépített lakóterületi tömb belsejének feltárását irányozzák elő, megvalósíthatósági és végső soron piaci szempontból azonban nagyon negatívan befolyásolhatják az új lakóterületen kialakítható kertvárosi építési telkek piaci eladhatóságát. Ezért a tömbbelső feltárásával történő új lakótelek alakítást csak nagyon indokolt esetben kellene az önkormányzatnak támogatnia, és így is csak akkor, ha minden elképzelhető garanciával rendelkezik, hogy a tömbfeltárással történő fejlesztési folyamat nem fullad kudarcba az előkészítés vagy a megvalósítás szakaszában. Egy torzóban végződő esetleges fejlesztési folyamat ugyanis nagyon károsan hatna az önkormányzati fejlesztésben nagy ráfordítással kialakításra kerülő építési telkek piacképességére. A tömbbelső feltárásának kérdését akkor érdemes felülvizsgálni, amikor az önkormányzat által irányított új lakóterületi fejlesztés – vagy annak nagy része – már megvalósult, a település egészére vonatkozó felértékelő hatása bekövetkezett, és ennek kapcsán kialakult az az önkormányzati eszközrendszer és szervezeti háttér is, amivel az önkormányzat minimálisra tudja csökkenteni a tömbbelső feltárásával történő lakóterületi fejlesztés megvalósításának kockázatait.

Településközpont

A településközpont műszaki-fizikai és szolgáltatási szempontból történő fejlesztése egymást erősítő kölcsönhatásban van az új kertvárosi lakóterület kialakításának megvalósításával. A település meglévő tiszta, rendezett közterületei és a már megtörtént fejlesztések jó alapot jelentenek az eredményes fejlesztéshez. Az adottságok, az elindult fejlesztési folyamatok és a lakóterület fejlesztésre kialakult elképzelések alapján a Zrínyi utca, Szép utca, Homok utca, Szőlősor utca, Kápolna utca, Szobor utca, Gödör utca, Hősök tere, Újsor utca, Lövölde tér, Fő utca közterületei alkotják azt a közterület-hálózatot, amelynek komplex fejlesztésére és rekonstrukciójára a következő 10-15 éves időszakban a fejlesztéseket célszerű koncentrálni.

Területi szempontból ez a műemlék templom körüli műemléki környezetet és a „Béla-gödör” helyén kijelölt településközponti vegyes övezetet, valamint a sportpálya (Szobor utca-Petőfi utca) területét jelenti. A meglévő településközpont belterület és a vele szemben a dabasi út túloldalán kialakításra kerülő új lakóterület minél jobb kapcsolatának biztosítása érdekében fontos, hogy az út két oldalán a településszerkezeti tervben erdőként kijelölt zöldsáv a valóságban olyan közparkként kerüljön kialakításra, ami – amellet, hogy biztosítja a zaj- és levegőtisztaság védelmi zöldfelületi funkciókat – nem „leszigeteli” egymástól, hanem szervesen összekapcsolja a régi és az új településrészt.

Funkcionális szempontból a „Béla-gödör” és – távlatilag – a sportpálya területén megvalósítható fejlesztések biztosíthatják, hogy a meglévő településközpont olyan mennyiségben és minőségben gazdagodjon kereskedelmi és szolgáltatási funkciókkal, ami szükséges az egész község fenntartható fejlődéséhez és azon belül az új lakóterület megvalósíthatóságához. A „Béla-gödör” fejlesztési területére korábban készült tervből számos elképzelés megvalósult a Hősök terén megépült új faluházban, ezért a „Béla-gödör” beépítésének építési programját az operatív településfejlesztési koncepcióban célszerű újragondolni.

Iparterület

A rendezési terven ipari-gazdasági terület céljára kijelölt terület autópálya csomóponthoz legközelebb eső dél-keleti részén jól működő ipari parki fejlesztés valósult meg az elmúlt évek folyamán. Az operatív településfejlesztési tevékenység keretében a következő fejlesztési ütem megvalósítása a feladat. A további fejlesztés szakmai tartalmával és irányával kapcsolatban 2002. februárban az egyik megbízott szakértői munkacsoport részéről megfogalmazódott egy elképzelés, hogy az ipari parkot hangsúlyozottan tudományos és technológiai parkként, nagyon erős K+F dimenzióba lenne célszerű továbbfejleszteni. Az időközben eltelt 5 év történései ennek az elképzelésnek a megvalósíthatóságából semmit nem igazoltak vissza. Ez nem véletlen, hiszen az olyan erős K+F dimenzióval rendelkező tudományos és technológiai parkok, mint amelyek fejlesztési irányát tartalmi szempontból az említett tanulmány javasolja, Európában és az egész világon mindenütt nagy műszaki felsőoktatási központok közvetlen fizikai közelségében vagy már kialakult kutatási központokhoz közvetlenül kapcsolódva jöttek létre. A Közép-Magyarországi Régióban ezek természetes helye a főváros vagy közvetlen agglomerációs településeinek átalakuló „barnamezős” övezete lehet, leszámítva Gödöllőt, ahol Közép-Európa egyik legjelentősebb agrár- és biotechnológiai felsőoktatási és kutatási bázisa alakult ki. Az említett fővárosi, illetve agglomerációs területek pillanatnyilag távol állnak a telítődéstől, ezért Újhartyán térszerkezeti pozíciója – minden közlekedésföldrajzi előnye ellenére – 10-15 éves távlatban nem tekinthető kedvezőnek abból a szempontból, hogy egy ilyen ipari park megvalósítását különleges és Újhartyán kiemelt fejlesztését célzó állami támogatás nélkül – piaci alapon – reálisan meg lehessen célozni. Ezért az operatív településfejlesztési koncepcióban egy olyan természetes fejlődési folyamatot célszerű leképezni, ami a megvalósult ipari park továbbfejlesztését jelenti a kialakult tartalmi, illetve szakmai irányban, kiegészülve a logisztikai funkciókkal, amelyek szempontjából elhelyezkedése kedvező.

2. Kulturális koncepció:

Újhartyán Község Önkormányzat Képviselő Testülete nem készített kulturális koncepciót.

A kistérség rendelkezik kistérségre szóló kulturális koncepcióval.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2007-2009-es évekre meghirdetett – a kulturális vidékfejlesztést segítő – „közkinccs” pályázatain sikeresen vett részt az Ország Közepe Többcélú Kistérségi Társulás. Az elfogadott programra és az elnyert támogatásra alapozva létrehozta és folyamatosan működteti az Ország Közepe Kistérségi Kulturális Kerekasztalt, a kistérség kulturális szakembereiből és meghívott szakértőkből szerveződött szakmai munkaközösséget.

A Kerekasztal 2007/2008. évi programjában elvégezte több kulturális- közművelődési terület helyzetének és fejlesztési lehetőségeinek vizsgálatát, elemzését.

Az egyes témák gondozására felkért szakemberek az üléseken ismertették kutatásaik, felméréseik eredményeit. A konzultációk során ezek kiegészültek a résztvevők ismereteivel, javaslataival. A kiegészítések, pontosítások felhasználásával elkészített dolgozatok álltak össze az „Érték térkép” címet viselő kiadványban.

A különböző kulturális – közművelődési területek helyzetét bemutató, a helyi és kistérségi kultúra értékeit, eredményeit- és hiányosságait feltáró, fejlesztési javaslatokat megfogalmazó dokumentációra támaszkodva folytatódott tovább a fejlesztési feladatokat hosszabb távra megfogalmazó kulturális stratégia előkészítése.

Ez a kiadvány azok körében került terjesztésre, akik aktív közreműködésére a Kerekasztal továbbiakban számított.

A Kistérségi Kulturális Kerekasztal 2008-2009-es évi programja szerint az ülésekre meghívást kaptak a települések polgármesterei (akik a változó helyszíneken üléselő Kerekasztal vendéglátói is voltak a legtöbb esetben) és tájékoztatást adtak a helyi kulturális élet helyzetéről, fejlesztési elképzeléseikről és a települések szerepvállalásáról a kistérségi kulturális életben.

Így, az előkészítés és a tervekészítés során eleget tettünk a kistérségi tervezési módszertan főbb követelményeinek: térségi önszerveződésben, partnerségi részvétellel, helyi kezdeményezésekre alapozott, helyzetképre épülő fejlesztési terv készült el a dabasi kistérség közművelődési feladataira.

Az Ország Középe Kulturális Kerekasztal működésének célja a továbbiakban is, hogy – mint az Ország Középe Többcélú Kistérségi Társulás szellemi műhelye, tanácsadó testülete – részt vállaljon a kistérséget alkotó települések helyi és térségi kulturális identitásának erősítésében, új azonosságok, azonosulások létrehozásának segítésében.

Folyamatos kutató, elemző, értékelő, tanácsadó, egyeztető és koordináló munkájával kívánja elősegíteni a kistérségi kulturális fejlesztési program eredményes megvalósulását.

Célkitűzések

A sajátos természeti értékekben és kulturális hagyományokban gazdag kistérség, dinamikusan fejlődő gazdagsága, nemzetközi forgalmat bonyolító főútvonalai, népességvonzó települései, kiépült közszolgáltatásai indokolják és a további fejlődés érdekében szükségessé teszik, hogy a kulturális területen is felgyorsuljon a gyarapodás. Nagyobb hangsúlyt kapjanak a helyi és a kistérség egészét érintő progresszív törekvések, összefogási szándékok. Ez egyik legfontosabb feltétele a társadalmi kohézióknak, a kistérségi és helyi identitás tudat kialakulásának, megerősödésének, a térségi életminőség javításának, magasabb szintre emelésének.

A dabasi kistérség kulturális életét fejleszteni kívánó törekvések alapelve az, hogy a kistérségi kultúra gazdagságát egyrészt a helyi kultúrák értékeinek összessége – másrészt a települések által közösen létrehozott új minőségek együttesen jelentik.

A fejlesztési törekvések **céljai**:

- a kistérség minden települése, adott lehetőségeinek birtokában, sajátos helyi értékeivel járulhasson hozzá a kistérség kultúrájához;
- a kulturális tevékenységeket úgy kell tovább gazdagítani, hogy alkalmasak legyenek az egész életen át tartó tanulás nem formális és informális alkalmainak, tartalmainak és résztvevői körének bővítésére;
- a közművelődési tevékenység során kapjon prioritást a gyermek és ifjúsági korosztály művelődési feltételeinek biztosítása, az egész életen át tartó művelődés készségeinek megalapozása; a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok kulturális esélyegyenlőségének javítása;
- az intézményes oktatás keretében biztosítani kell annak lehetőségét, hogy a tanuló ifjúság megismerje a helyi, térségi értékeket, kialakuljon és erősödjön érzelmi kötődése azokhoz;
- a helyi civil társadalmi szerveződések – különös tekintettel a térségi szerepet vállalókra – aktivitására és alkotó részvételére épüljön a kulturális közélet;
- a kistérségi székhely település intézményi feltételei úgy alakuljanak, hogy vonzáskörzetében a legszélesebb körű lakossági szolgáltatások biztosítására legyen alkalmas. Az intézmény szervező erőt képviseljen és szakmai- módszertani bázist jelentsen a helyi társintézmények számára. Azokkal együttműködésben alkalmas legyen a kistérség egészét érintő illetve regionális és országos kulturális események, közművelődési programok megszervezésére megrendezésére;
- minden kulturális megnyilvánulás és az azokat népszerűsítő helyi kommunikáció járuljon hozzá a sajátos kistérségi arculat építéséhez és széles körben történő megismertetéséhez.

Közművelődési szinterek, programok, művelődő közösségek

Közművelődési szinterek

A kistérség településein a közművelődési feladat ellátást szolgáló intézményi feltételek nem teljes körűen adóttak és a funkciókra való alkalmasság tekintetében igen differenciáltak. Ez elsősorban az épületek adottságaira: méreteire, állapotára, használhatóságára vonatkozik. A technikai felszereltség tekintetében egyenletesebb a színvonal.

A funkció ellátására teljes mértékben megfelelő, jó körülményeket biztosító intézmény csak Örkényben, Hernádon és Tatárszentgyörgyön van. Az alaptevékenység ellátására jelenlegi állapotukban még elfogadhatóan alkalmas szintér Dabas, Inárcs, Újlengyel és Táborfalva településeken van. Elégtelenek a feltételek Kakucson, és hiányzik az intézmény Pusztavacson, Újhartyánon.

A kistérség 10 települése közül a közelmúltban 6 településen folytak épület felújítási munkák (Dabas, Örkény, Inárcs, Hernád, Újhartyán és Tatárszentgyörgy). Táborfalván tervezési stádiumban van a felújítás. Pusztavacson egy új közösségi szintér kialakítását tervezik. Újhartyánban a régi óvoda átalakításával létrehozandó civil közösségi házzal bővül majd a helyi közösségi szintér, tervben van a faluház felújítása is. Örkényben az épület pincéjének felújításával tervezik galéria illetve kávézó kialakítását. Megoldásra váró feladat a kakucsi közművelődési-könyvtári tevékenységek ellátására megfelelő önálló szintér kialakítása.

A közeljövőben legfigyelemreméltóbb fejlesztés várományosa Inárcs község, mert elfogadták pályázatát és támogatást nyert az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban. A program keretében új integrált közösségi és szolgáltató tér kialakítására van lehetőség. A faluközpont részét képezi majd egy komplex kulturális intézmény is.

A működés szakszerűségének biztosítása érdekében az intézmények technikai felszereltségét minden településen folyamatosan megújítani szükséges, illetve az elégtelenül felszerelt újlengyeli intézménynél fokozatosan pótolni. Ugyancsak pótolni kell a kiállítási installációval nem, vagy csak részben rendelkező intézmények eszközeit.

A helyi hagyományok ápolásának és széles körben történő megismertetésének fontos színterei a falumúzeumok, tájházak. A működő dabasi két tájház (Dabas-Sári, Dabas-Gyón) és a Kisgyerek Alapítvány Tájháza, az örkényi falumúzeum és a hernádi tájház mellett Táborfalván, Kakucson, Inárcson, Újhartyánban és Tatárszentgyörgyön is tervezik hasonló jellegű létesítmény kialakítását.

A kistérségi közművelődés intézményi feltételeinek tekintetében két településen a legsürgetőbb a fejlesztési igény.

Pusztavacs községben az elégtelen körülmények ellenére is élénk helyi kulturális élet és az idegenforgalmi szempontból is figyelemre érdemes, vonzó nagy rendezvények igénylik egy új többfunkciós közösségi közművelődési szintér mielőbbi létrehozását.

Dabas városban sem a közművelődési sem a könyvtári teljes körű alapellátásra nem megfelelőek az intézményi feltételek. Mindkét kulturális területen a jelenlegi lakossági igényeknek megfelelés és a szakszerű intézményi működés gátja az épületek adottsága.

A jelenlegi városi Kossuth Művelődési Központ az 1825 és 1836 között úri kaszinónak épült klasszicista stílusú épületben működik. Az épület adottságai anno tökéletesen megfeleltek eredeti funkciójának, hogy színtere legyen a környék birtokosai társadalmi életének (bálterem, szalon, egy-két kiszolgáló helység, az U alaprajú épület belső udvarán díszpark, zárt oldalán kocsik behajtó).

Az épület értékes műemlék és híven tükrözi egy korábbi kor építészeti és szellemi örökségét, de jelenlegi funkciója ellátására alkalmatlan, még akkor is ha korszerűsítették (gázfűtés, vizesblokk, stb.).

A városi közművelődési – művészeti – társadalmi élet XX. században kialakult tevékenységei, megnyilvánulási formái rendkívüli gazdagodást hoztak minden település kulturális életében. A kultúra demokratizálódott. Amíg ebben az épületben a XIX. században egy szűk és zárt társadalmi réteg élte a maga sajátos társadalmi kulturális életét, az épület esztétikailag és funkcionálisan is megfelelt rendeltetésének. De a XX. században és immáron a XXI. században egy 16.000 fős lakosságszámot meghaladó, dinamikusan fejlődő, kistérség központi funkciókat ellátó város számára adottságaiban gátja egy – életkorban, érdek és érték preferenciák tekintetében differenciált – gazdag helyi kulturális élet kialakulásának: a korszerű, társadalmi igényeknek is megfelelő helyi közművelődés fejlesztésének, mert nem alkalmas színtér ezen funkciók ellátására.

Az épület adottságaiból adódó funkcionális problémák: nincs zárt fogadó tér, ahol gyülekezni és szünetben időt tölteni lehet rossz időjárás esetén is, nem is említve a fogadó tér egyéb elvárt funkcióit (információ, ruhatár, büfé). Az úgynevezett „színházterem” maximális befogadó képessége 200 fő. Az épület gépészetileg elavult, bár a pályázatok adta lehetőségekkel élve sokat fejlődött, fűtés- világítása épphogy megfelelő, mellékhelységek száma elégtelen. Nincs megfelelő helyiség a kiscsoportok (klubok, szakkörök, tanfolyami oktatás, művészeti csoportfoglalkozások, speciális közösségi együttlétre szerveződött csoportok számára).

A fejlesztés révén megvalósítható ellátási színvonal emelésének és a szakmai tevékenység bővítésének lehetőségei fentiekből egyértelműen következnek. Ugyanis az alapvető cél az, hogy a művelődés színtere egy korszerű, a civilizációs követelményeknek teljes mértékben megfelelő, - amikor is a kultúrát nem csak a tiszteletre méltó építészeti örökség szellemisége sugallja – a mai ember számára célszerű, kényelmes és vonzó, praktikus használható színtér legyen.

Az új körülmények között garantáltan növelni lehet a színházi, komoly – és könnyűzenei rendezvények látogatottságát. Bővíteni lehet az óvodások, általános és középiskolások művelődési – szórakozási alkalmainak számát. Jelentős igény van a különböző rétegklubok, szakkörök, művészeti csoportok intézményhez kötődéséhez. Bővíteni lehetne az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok számát, megfelelő hatékonysággal és gazdaságossággal lehetne biztosítani a szabadidő kulturált eltöltését jelentő, nagy tömegeket vonzó szórakoztató eseményeket. Az új intézmény megfelelő színtere lenne a nagyobb lakossági részvétellel megrendezendő közéleti, ünnepi rendezvényeknek, a kistérségi eseményeknek. A kulturális idegenforgalom részét képező konferencia-turizmusnak is lenne vonzó helye.

A városi könyvtár az 1825-ben épült klasszicista Halász Antal kúriában, gyermekrészele pedig a XVIII. sz. végén késő barokk stílusú Gombay-Dinnyés kúriában működik. A műemléki épületek nem csak két évszázados koruk miatt jelentenek nehézségeket (felújítás, karbantartás) de belső adottságaik miatt sem felelnek meg a korszerű könyvtári

gyűjteménykezelési és olvasó szolgálati követelményeknek (raktári állomány biztonságos elhelyezése, szabad polcos elhelyezés szükségessége, a szakapparátus elégtelen munkafeltételei).

Mindkét intézmény tevékenysége, szolgáltatásai kistérségi vonzásúak, helyi ellátásokat kiegészítő, ezért is indokolt fejlesztésüket kiemelten kezelni és keresni a mielőbbi megoldás lehetőségét.

Dabas város önkormányzatának elhatározott szándéka egy új létesítmény megépítése, a városközpont - rekonstrukcióval összefüggésben.

Programok

A kistérség minden településén méltó módon ünneplik meg a nemzeti ünnepeket, minden településen jellemzőek a jeles ünnepekhez kötődő programok (farsang, húsvét, majális, mikulás, karácsony, szilveszter).

Valamennyi településen megtartják a falunapot, gyermeknapot. Elnevezése és programja változó ugyan, de tartalmában valamennyi rendezvény a helyi kultúra értékeit bemutató, a helyi kötődéseket erősítő program. A kisebb településeken egy hétfőjére, vagy egy napra koncentrálódik a program, Hernádon Hernádi Ősz, Örkényben Örkényi Vitéz Napok elnevezést kapott a rendezvény sorozat, Dabason 10 napos programsorozatot takar a Dabasi Napok elnevezés. Ugyancsak minden településen rendeznek szüreti felvonulást, mulatságot.

Mivel a kistérség intézményei alkalmatlanok színházi produkciók befogadására ezért 8 település (Dabas, Inárcs, Örkény, Pusztavacs, Tatárszentgyörgy, Kakucs, Újlengyel, Táborfalva) intézményei alkalmanként szerveznek színház buszokat fővárosi és kecskeméti színházi előadások megtekintésére. Dabason 10 hónapon át havi rendszerességgel szervezik ezeket a programokat. A kistérség 6 települési intézményében (Dabas, Hernád, Örkény, Tatárszentgyörgy, Inárcs, Táborfalva) alkalmanként szerveznek gyermek színházi, bábszínházi előadásokat.

Dabason kerül megrendezésre – közel 20 éve – a kistérségi, megyei felmenő rendszerű versmondó találkozó. Utóbbi két évben országos Gyóni Géza versmondó találkozóval bővült a program.

Képző- és iparművészeti, fotóművészeti és gyermekrajz kiállításokat minden településen rendeznek - Dabas kivételével – alkalmanként. A dabasi Kossuth Ház Galériában éves kiállítási program szerint rendezik a kiállításokat, melyeken a kortárs képzőművészeti és fotóművészeti alkotók mellett rendszeresen mutatkoznak be amatőr alkotók is egyéni és kollektív tárlatokon. Hagyományos országos illetve regionális kiállítás a Dabason megrendezett „Házunk – Hazánk” országos fotó kiállítás, az Amator Artium országos kiállítás pest megyei tárlata és a műkedvelő képzőművészeti alkotók kistérségi kiállítása, illetve az Örkényben évente megrendezett Alföldi Szabad Szalon tárlata.

Jelentős, hatásában a kistérségen túlterjedő rendezvények a kistérségben: Regionális Népzenei Találkozó, Kárpátfeszt, Dobfesztivál Dabason; Karéj Fesztivál Örkényben; Motoros Találkozó Újhartyánban és Pusztavacson; Lovas Napok Tatárszentgyörgyön.

Művelődő közösségek

A kistérségben a leghangsúlyozottabb a népi kultúra ápolását célul tűző csoportok, együttesek működése (népzenei csoportok, népdalkörök, néptánc-együttesek). Pusztavacs és Újlengyel kivételével valamennyi településen működik népművészeti csoport, közösség. A sorból kiemelkedő jelentőségű Dabas, Táborfalva, Kakucs és Inárcs műhelymunkája.

Kézműves tevékenységgel foglalkozó csoportok Dabason, Hernádon, Kakucson, Pusztavacson, Táborfalván, Tatárszentgyörgyön és Újhartyánban vannak. Az amatőr csoportok közül kiemelkedő jelentőségű az újhartyáni kerámiamintázó szakkör tevékenysége. Dabasi székhellyel megalakult a Dabas és Térsége Kézműves Egyesület. Az egyesület működési területe túllép a 10 település határán, bugyisi és ócsai alkotók is tagjai. Számos zsűrizett alkotással rendelkezik a 20 fős csoport.

Színjátész csoportok működtetésében országos rangot szerzett a 20 éve működő inárcsi műhely. Folyamatos tevékenységükben az érdeklődő gyerekek és felnőttek 10 – 30 éves korig 6 csoportban végzik alkotómunkájukat. Rendszeresen fellépnek a kistérségben, régióban és az ország más részein is. Teljesítményüket mindenhol nagyra értékelik, számos szakmai díj tulajdonosai. A csoport vezetője Kovácsné Lapu Mária tevékenységéért Csokonai díjban részesült.

Táborfalván megalakult a Veronilla Kisszínház, elsősorban zenés műfajú produkciók, gálaműsorok bemutatásán dolgoznak.

Dabason, a Halász Móricz kúriában Kúria Kompania néven alakult felnőtt színjátész csoport és a Múzsák Művészeti Iskola fenntartásában gyermek színjátész csoport működik.

Fúvós zenekarok Újhartyánban, Hernádon és Dabason működnek, ezek tevékenysége a helyi hagyományápoláshoz és a zeneiskolai oktatáshoz kapcsolódik.

Képzőművészeti alkotó kör működik Dabason és Örkényben.

Minden településen van nyugdíjas klub (Dabason, Örkényben és Újlengyelben több is). Rendszeresek a kistérségi és kistérségen túli nyugdíjas találkozók.

Ifjúsági klub csak Örkényben és Táborfalván van.

A kistérségben nem vállalnak elégséges szerepet a közművelődési intézmények a különféle tanfolyamok, közhasznú ismereteket nyújtó szakkörök működtetésében.

A kisebbségi és etnikai kultúrák gondozásának jó példái vannak a térségben. Ezen a területen az örkényi Cigány Kisebbségi Önkormányzat végez kiemelten jelentős tevékenységet. Elismerésre méltó a szlovák és sváb hagyományok ápolása is a Dabas-Sári Szlovák

Önkormányzat és a Községi Ház, illetve az újhartyáni Német Nemzetiségi Önkormányzat feladatvállalásának köszönhetően.

A könyvtárak helyzete a kistérségben

Az utóbbi évtizedekben gyökeresen megváltoztak a könyvtárhasználati szokások és ezzel összefüggésben a könyvtári funkciók: megnőtt az igény a gyors információk iránt, az olvasók között nőtt a diákság aránya, a könyvkölcsönzés mellett fokozódott a helyben olvasás, a számítógépes szolgáltatások és fénymásolás iránti igény.

A nyilvános könyvtári ellátást biztosító települési könyvtárak lehetőségeikhez mérten törekedtek a megváltozott igényekhez igazodva fejleszteni infrastruktúrájukat, bővíteni eszköztárukat és gyarapítani állományukat.

Ezek tükrében vizsgálva a dabasi kistérség könyvtári helyzetét – a megyei összehasonlító adatokra támaszkodva – megállapítható, hogy szinte valamennyi mutatót tekintve a dabasi kistérség sereghajtó: itt a legkevesebb a leltárba vett állomány, az állománygyarapításra fordított összeg, valamint a kölcsönzött állományegységek száma is. A térség könyvtárainak többségében az egy lakosra jutó állományegység megfelel a megyei átlagnak, Tatárszentgyörgyön kiemelkedő ez ahol 7 dokumentum jut egy lakosra.

A kistérségi könyvtárak a közvetlenül vett alapszolgáltatás mellett törekednek a könyvtárhoz, olvasás kultúrához kapcsolódó közművelődési szolgáltatásokkal gazdagítani tevékenységüket: könyvbemutatók, könyvkiállítás, könyvismertetés, irodalmi vetélkedő, rajzverseny, nyári táborok, könyvtári tanórák, versmondó verseny, ki mit tud, stb.

A statisztikai adatok alapján elmondható hogy összességében a kistérség könyvtári helyzete az alapszolgáltatások tekintetében nem kielégítő.

Újhartyánnak nincs könyvtára, Pusztavacson és Újlengyelben nincs főfoglalkozású könyvtáros, Inárcson részfoglalkozású könyvtáros van. A könyvtárak többsége szűk, méltatlan körülmények között működik.

A kistérség települési könyvtárainak fejlesztési célkitűzése csak az lehet – a helyzet ismeretében –, hogy minden településen a lakossági igényeknek és a szakmai követelményeknek megfelelő könyvtár (épület, eszközök) legyen, könyvtárossal, megfelelő dokumentum állománnyal, elégséges állománygyarapítási ráfordítással. A könyvtárosok rendszeres és folyamatos továbbképzését biztosítani kell.

Népművészet, hagyományőrzés, hagyományteremtés

Ha a térség történelmi meghatározottságait, az egymást követő nemzedékek kultúrateremtő, átörökítő szerepét vizsgáljuk megállapítható, hogy az ország közepe sokkal inkább

hagyományteremtő, mint hagyományápoló. Különösen érvényes ez a közelmúlt évtizedeire és napjainkra.

A térségben 40.000 lakosra 43 népművészeti együttes, csoport, egyesület jut. A népzenei együttesek színvonalát minősítési eredményeik és produkciójuk alapján jóval az országos átlag feletti (7 csoport, szólista kapott Arany Páva minősítést, és 4 csoport, 1 szólista rendelkezik a legmagasabb fokozattal az Arany Páva Nagy Díjjal).

A civil, egyesületi keretek között több évtizede működő csoportok közül meghatározó a megyei és országos kisugárzó hatású népzenei műhelyek munkássága a térségben (Bugyi, Dabas, Inárcs, Kakucs, Táborfalva, Újhartyán).

Egyre erősebb az intézményes népzene, néptánc és kézműves ismeret átadás a térségben: 2 művészeti iskola, 2 zeneiskola, művelődési házak. Több képezett népzene tanár, táncos, kézműves oktat a kiemelkedő hagyományápoló mesterek mellett.

A további fejlődés, gazdagodás érdekében az utánpótlás képzés-továbbképzés, műsorszolgáltatás, minősítések felkészítés szervezett rendszerét kell kialakítani a kistérségben. A rendszer működtetésében – a működő műhelyekre építve – ésszerű centralizálással kapjon megfelelő szerepet minden – a szakágban érintett – szakember: pedagógus, népművelő, művészetpedagógus, népművész.

Az iskolai oktatásba, intézményes nevelésbe be kell illeszteni a település, a kistérség történetének, hagyományainak, kultúrájának élményszerű megismertetését. Ebbe a feladatba be kell vonni a helyi népművészeket. Ki kell alakítani a térségi szakmai képzés- tovább képzés rendjét.

Célszerű lenne létrehozni egy térségi körműsor alapot (települési hozzájárulások, pályázati, szponzori források) és a minősített produkciókat abból támogatni, felléptetni, népszerűsíteni. A térségi körműsor kínálatból támogatással igényelhetnek fellépőket, alkotókat a térség települései, intézményei (így a nyújtott támogatással ösztönözhető a minőséget képviselő helyi népművészek meghívása).

Ki kell alakítani a testvérkapcsolatok, szomszédolások tervszerű gyakorlatát. Az ének-zene-tánc produkciókon túl a kézművesek munkáiból rendezett kiállítások vándoroltatása, kézműves foglalkozások, táncházak szervezése is részét képezné a cserekapcsolatoknak, szomszédolásoknak.

Támazkodni szükséges a dabasi Kisgyerek Alapítvány Tájház és Kézműves Műhely, illetve a Dabas és Térsége Kézműves Egyesület munkájára, szervező erejére, vendégforgalmi vonzására.

Folyamatosan gyűjteni kell a kistérség hagyományait és gyűjteményes, kiadvány formájában történő bemutatásáról gondoskodni kell.

A kiadványokban, lapokban, térségi rádió és televíziós programokban hangsúlyosabb, élménykeltőbb, nagyobb arányú megjelenést kell biztosítani a térségi hagyományos értékeknek és a hagyományápolás egyéni, közösségi és intézményi teljesítményeinek.

Ösztönözni kell a hagyományápoló csoportokat, műhelyeket, hogy a magas minősítési fokozatok, színvonal elérése, fenntartása mellett fordítsanak nagyobb figyelmet a hagyományokban egyre járatlanabb közönség bevonására, megszólítására, megnyerésére, szórakoztatására, oktatására.

3. Helyi Közművelődési rendelet:

Újhartyán Község Önkormányzata 14/2008. (XII.12.) ÖNK rendeletében megalkotta a helyi közművelődésről szóló rendeletét, amelyben az önkormányzat kinyilvánította, hogy a közművelődéshez való jog gyakorlását közérdeknek, a közművelődési tevékenységek támogatását közcélnak tartja.

Az önkormányzat a közművelődési tevékenység feltételeinek szabályozása során arra törekedett, hogy biztosítsa Újhartyán község polgárainak jogát, hogy

- a.) megismerhesse a kulturális örökség javait és ezek jelentőségét a történelem alakulásában a könyvtári szolgáltatások, az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján,
- b.) igénybe vegye a nyilvános könyvtári ellátási közművelődési intézménye szolgáltatásait:
- c.) műveltségét, készségeit életének minden szakaszában gyarapítsa, közművelődési jogai érvényesítése céljából közösséget hozzon létre, a külön jogszabályban meghatározottak szerint szervezetet alapítson, működtessen:
- d.) e rendelet szerint művelődési céljai megvalósításához közművelődési közösségi színteret, szervező, szervezeti és tartalmi segítséget kapjon.

Hangsúlyos feladatainak tekinti:

- a.) a gyermekek és fiatalok művelődési, művészeti, közösségi és érdekérvényesítési kezdeményezéseinek segítségét.
- b.) a hivatásos és amatőr alkotóközösségek lehetőségeinek bővítését – különös tekintettel a művészeti műhelyek tevékenységére, a helyi alkotók szakmai támogatására, a helyi művészeti értékek feltárására és közismertté tételére:
- c.) a civil szervezetek közösségi életének, a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, érdekérvényesítésének segítségét:

További feladatának tekinti :

- d.) a helyi hagyományok ápolását, értékörzését, a helytörténeti mozgalom fejlesztését, hagyományörző közösségek működtetését, település és környezetvédő, természetbarát közösségek segítségét,
- e.) a szabadidő egészségmegőrző és szórakozási feltételeinek gazdagítását,
- f.) az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek támogatását,
- g.) az ünnepek kultúrájának gazdagítását, helyi kitüntetések, díjak alapítását,
- h.) találkozók, fesztiválok, bemutatók rendezését, a helyi kulturális nyilvánosság fejlesztését,
- i.) egyéb, művelődést segítő lehetőségek biztosítását.

Az önkormányzat közművelődési intézményei

Az önkormányzat fenntartóként az alábbi intézményeket működteti:

Faluház (2367 Újhartyán, Újsor u. 5.)

Az önkormányzati közművelődési intézmények – elsősorban Újhartyán község lakosai részére megfogalmazott- éves keretprogramját minden év december 1-ig az intézmény szakmai kollektívája által elfogadott, a Kulturális Alap által jóváhagyott munkaterv tartalmazza. Újhartyán közművelődési tere a Faluközpont, és az ott található nagyterem, amely művelődési ház funkcióként az Önkormányzat külön szerződésben szereplő feltételek mellett rendelkezik felette.

A közművelődési tevékenység irányítása és ellenőrzése

Ezen feladat irányításával Tóth Antal alpolgármestert bízta meg Schulcz József polgármester, ellenőrzésével a Kulturális Alapot.

Az Önkormányzat közművelődési tevékenység keretén belül szerződést kötött a helyi MAGTV-vel az általa szolgáltatott műsoridőben, heti átlag 30 percben készítsen szerkesztett műsort a települést, a térséget érintő eseményekről, valamint, hogy tájékoztatja az embereket a közérdekű, a kulturális, valamint közösségi eseményekről.

Újhartyán, 2010. május 1.

Schulcz József

polgármester